

Brüssel, 14.10.2020
SWD(2020) 905 draft

CORRIGENDUM

This document corrects Document SWD(2020) 905 final of 14.10.2020

- Modifications are introduced in the title of the document.
- Modifications are introduced in Section 2 regarding the submission of the Long-Term Renovation Strategy.
- Modifications are introduced in Section 5.
- Modifications are introduced in Annex 1 of the report, regarding specifically values and annotations in tables 1 and 2.
- Minor editorial changes throughout the document.

The text shall read as follows :

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

Hinnang Eesti lõpliku riikliku energia- ja kliimakava kohta

Sisukord

1.	KOKKUVÕTE.....	2
2.	RIIKLIKU ENERGIA- JA KLIIMAKAVA VIIMISTLEMINE NING KOMISJONI POOLT LÕPLIKU KAVA KOHTA ESITATUD MÄRKUSTE ARVESSEVÕTMINE	4
	Lõpliku kava koostamine ja esitamine	4
	Komisjoni soovitude arvessevõtmine.....	4
3.	EESMÄRKIDE JA PANUSTE NING TOETAVATE POLIITIKASUUNDADE JA MEETMETE MÕJU HINDAMINE	7
	CO ₂ -heite vähendamine.....	7
	Kasvuhoonegaaside heide ja sidumine	7
	Taastuenergia	8
	Energiatõhusus	9
	Energiajulgeolek	9
	Energia siseturg	10
	Teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime	10
4.	SIDUSUS, POLIITIKASUUNDADE KOOSTOIME JA INVESTEERINGUD	11
5.	SUUNISED RIIKLIKU ENERGIA- JA KLIIMAKAVA RAKENDAMISE KOHTA NING SEOSE KOHTA COVID-19 KRIISIST TAASTUMISEGA	12
	Suunised riikliku energia- ja kliimakava rakendamise kohta	12
	Seos COVID-19 kriisist taastumisega.....	15
I LISA.	EESTIL POTENTSIAALSELT KASUTADA OLEVAD ELI RAHALISED VAHENDID, 2021–2027.....	17
	Tabel 1. Aastatel 2021–2027 kättesaadavad ELi rahalised vahendid: kulukohustused, miljardit eurot.....	17
	Tabel 2. Kõikidele liikmesriikidele kättesaadavad ELi vahendid, 2021–2027, miljardit eurot	18
II LISA.	ÜSIKASJALIK HINNANG KOMISJONI SOOVITUSTE ARVESSEVÕTMISE KOHTA.....	19

1. KOKKUVÕTE

Eesti lõplikus lõimitud riiklikus energia- ja kliimakavas (edaspidi „riiklik energia- ja kliimakava“) seatakse eesmärk vähendada 2030. aastaks **kasvuhoonegaaside heidet** 70 % võrreldes 1990. aastaga ja sektorites, mis ei kuulu ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS), 13 % võrreldes 2005. aastaga, kooskõlas jõupingutuste jagamise määrusega¹. Riigi riiklikus energia- ja kliimakavas osutatakse, et täiendavate poliitikasuundadega stsenaariumi korral täidab Eesti jõupingutuste jagamise määruse kohase eesmärgi. Kava ei sisalda teavet selle kohta, kas kavatakse kasutada jõupingutuste jagamise ja maakasutuse sektorite vahelisi paindlikkusmeetmeid. Riiklik pikaajaline eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks 80 % võrreldes 1990. aasta tasemega.

Eesti panus **taastuenergia** valdkonnas ELi 2030. aasta eesmärgi saavutamisse on 42 % summaarsest energia lõpptarbimisest aastal 2030, mida peetakse piisavalt kõrgeks eesmärgiks, kuna see on suurem kui energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse II lisas esitatud valemist tulenev 37 %².

Energiatõhususe puhul on Eesti panus ELi 2030. aasta eesmärgi saavutamisse primaarenergia tarbimises mõõdukas³ ehk 5,4 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe) ja lõppenergia tarbimises väga väike ehk 2,9 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe). Kavas ei ole märgitud, kuidas on arvesse võetud energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet. Kava sisaldab mõningaid hoonete energiatõhusust käsitlevaid elemente. Eesti esitas oma pikaajalise renoveerimisstrateegia 13. juulil 2020⁴.

Eesti kavas seatakse **energiajulgeoleku** eesmärgiks hoida imporditavast energiast sõltuvus võimalikult väike, kasutades kohalikke kütuseid ja kasutades ära biometaani potentsiaali.

Mis puudutab **energia siseturgu**, siis on Eesti üks tähtsamaid prioriteete Balti riikide sünkroniseerimine ELi elektrivõrkudega 2025. aasta paiku. **Elektrivõrkude ühendatuse** praegune tase on 63 %.

Teadusuuringute, innovatsiooni ja konkurentsivõimega seotud riiklike eesmärgid ja rahastamisesmärgid ei ole energiasectori jaoks eraldi seatud. Erieesmärgid ja rahastamisesmärgid riikliku energia- ja kliimakava eesmärkide saavutamiseks seatakse Eesti valdkondlike arengukavade koostamise ja ajakohastamise raames.

Hinnanguline **investeeringute** maht Eesti 2021.–2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks avaliku sektori kulutustena energiasectoris on ligikaudu 347 miljonit eurot, transpordisectoris 589 miljonit eurot, hoonete renoveerimisel 1 046 miljonit eurot ja põllumajanduses 278,5 miljonit eurot. See on keskmiselt 226 miljonit eurot aastas. Täiendavaid investeeringuid saadakse tõenäoliselt era- ja mittetulundussektorist.

---

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmesse, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused, ning millega muudetakse määrust (EL) nr 525/2013.

² Komisjoni soovitus liikmesriikide taastuenergiaeesmärkide kohta põhinevad käesolevas määruses esitatud valemil, mille aluseks on objektiivsed kriteeriumid.

³ Kooskõlas töödokumendis SWD(2019) 212 (final) kirjeldatud metoodikaga.

⁴ Eesti esitas oma pikaajalise renoveerimisstrateegia 13. juulil 2020 vastavalt hoonete energiatõhususe direktiivi artiklile 2a. See hinnang põhineb siiski ainult lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas hoonete kohta esitatud elementidel.

Kava sisaldab **energiatoetuste** nimekirja, mis paistab kajastavat arvnäitajaid, mis on kindlaks määratud komisjoni hiljutistes energiatoetuste analüüsid. Olemasolevate taastuvelektri toetuste maksmist jätkatakse nende kehtivusaja lõpuni (12 aastat).

Kavas antakse teavet vastasmõju kohta **õhukvaliteeti ja õhkuheidet käsitlevate meetmetega**, esitades ELi õhusaasteainete siseriiklike ülemäärade direktiiviga reguleeritud viie õhusaasteaine prognoositavad heitkogused peamistes heidet tekitavates sektorites.

Lõplikus kavas ei arvestata piisavalt **erapooletu ja õiglase ülemineku aspekte** ning rohkem teavet oleks vaja mõju kohta, mida avaldab CO₂-neutraalsele majandusele üleminek sotsiaalvaldkonnale, tööhõivele ja oskustele.

Seoses **kütteostuvõimetusega** esitatakse Eesti kavas sellest mõjutatud kodumajapidamiste arv, tunnistatakse seoseid kütteostuvõimetuse ja hoonete energiatõhususe vahel ning osutatakse käimasolevale ettevalmistustööle, et paremini kindlaks määrata eesmärgid ning vastavad poliitikasuunad ja meetmed.

Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas on **arvukalt näiteid headest tavadest**, eelkõige nimetatakse riiklikus energia- ja kliimakavas konkreetseid algatusi idufirmade tegevuse hoogustamiseks ning kasvuhoonegaaside heidet vähendavate uute toodete, teenuste ja tehnoloogialahenduste turuletoomiseks. Ka tunnistatakse riiklikus energia- ja kliimakavas **ringmajanduse** potentsiaali kasvuhoonegaaside heite vähendamisel.

Järgmises tabelis on esitatud ülevaade Eesti eesmärkidest ja panustest vastavalt energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlevale määrusele⁵.

	Riigi eesmärgid ja panused	Viimased kättesaadavad andmed	2020	2030	2030. aasta eesmärkide hinnang
	Siduv eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heidet võrreldes 2005. aasta tasemega jõupingutuste jagamise määruse (<i>Effort Sharing Regulation – ESR</i>) alusel (%)	+17	+11	-13	Nagu ESRis
	Riigi taastuvenergiaeesmärk/-panus: Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal summaarses energia lõpptarbimises (%).	30	25	42	Piisav eesmärk (37 % vastavalt taastuvate energiaallikate valemile)
Riigi panus energiatõhususse:					

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnustatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013.

	Primaarenergia tarbimine (Mtoe)	6,2	6,5	5,4	Mõõdukas
	Lõppenergia tarbimine (Mtoe)	3,0	2,8	2,9	Väga väike
	Elektrivõrkude ühendatuse määr (%)	63	>60	>60	Ei kohaldata

Allikad: Euroopa Komisjon, energiastatistika, energiaalased teabelehed: EU countries; European Semester by country; Eesti lõplik energia- ja kliimakava.

2. RIIKLIKU ENERGIA- JA KLIIMAKAVA VIIMISTLEMINE NING KOMISJONI POOLT LÕPLIKU KAVA KOHTA ESITATUD MÄRKUSTE ARVESSEVÕTMINE

Lõpliku kava koostamine ja esitamine

Eesti **esitas** oma lõpliku riikliku energia- ja kliimakava Euroopa Komisjonile 20. detsembril 2019.

Riikliku energia- ja kliimakava projekt avaldati **avalikuks konsultatsiooniks**. Eesti esitas koos lõpliku riikliku energia- ja kliimakavaga kokkuvõtte organisatsioonidelt, ettevõtjatelt ja muudelt huvitatud isikutelt saadud märkustest ning sellest, kuidas neid lõplikus kavas arvesse võeti. Siiski jääb selgusetuks, kuidas üldisus konsultatsioonis osales. Pärast läbivaatamisprotsessi jõudis Eesti järeldusele, et direktiivi 2001/42/EÜ kohast keskkonnamõju strateegilist hindamist ei ole vaja. Eesti kavas märgitakse, et seda vajadust hinnatakse uuesti riikliku energia- ja kliimakava edasises ajakohastamises.

Eesti kohtus 2019. aasta teisel poolel naaberriikidega ja vahetas teavet riikliku energia- ja kliimakava eesmärkide, poliitikasuundade ja meetmete kohta.

Komisjoni soovitude arvessevõtmine

Komisjon esitas 2019. aasta juunis Eesti lõpliku kava kohta üksteist soovitud. Käesoleva talituste töödokumendi 1. lisas on esitatud üksikasjalik ülevaade sellest, kuidas on komisjoni soovitude eri elemente lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas kajastatud. Üldiselt **võetakse** lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas enamikku komisjoni soovitusi **arvesse osaliselt**. Peamised lõplikus kavas tehtud muudatused on järgmised.

Seoses **kasvuhoonegaaside heite vähendamisega võttis** Eesti **üldjoontes arvesse** soovitud selgitada, kuidas ta kavatseb saavutada oma eesmärgi nende heitkoguste puhul, mida ELi heitkogustega kauplemise süsteem ei hõlma. Riiklik energia- ja kliimakava hõlmab stsenaariumi, milles prognoositakse eesmärgi täitmist. Siiski on vaja täpsemat selgitust selle kohta, kuidas iga sektor CO₂-heidet piisavalt kiiresti vähendab.

Seoses **taastuvate energiaallikatega võttis** Eesti **osaliselt arvesse** soovitud toetada oma panust taastuvate energiaallikatega seotud üldiste ja valdkondlike eesmärkide saavutamisse, samuti üksikasjalike ja arvuliste eesmärkidega poliitikasuundi ja meetmeid sisaldavaid tugiraamistikke taastuvenergia omatarbimise ja taastuvenergia kogukondade jaoks. Võrreldes kava projektiga on lõplikus kavas liiga vähe lisateavet poliitikasuundade ja meetmete kohta.

Seoses **energiatõhususega võttis** Eesti **osaliselt arvesse** soovitud seada kõrgem eesmärk ning pakkuda välja täiendavaid meetmeid ja esitada eeldatav energiasääst. Kuigi panus primaarenergia tarbimisse jääb

samaks, on panus lõppenergia tarbimisse üsna tagasihoidlik. Kindlaks on määratud mõned uued meetmed, kuid üldiselt on peaaegu kõik neist olemasolevate meetmete jätk. Meetmete kirjeldus on paremini struktureeritud kui kava projektis, kuid ikkagi puuduvad kvantitatiivsed eesmärgid ja kvantitatiivne mõju. Hoonete kohta on kavas esitatud lisateavet. Eesti esitas oma pikaajalise renoveerimisstrateegia 13. juulil 2020.

Energiajulgeoleku puhul **võttis** Eesti **osaliselt arvesse** soovitusi täpsustada piisava elektritootmisvõimsuse tagamise meetmeid, pidades silmas taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamist ja põlevkivitootmise võimsuse mõningase vähendamise võimalust. Kavas täpsustatakse, et riiklik reguleeriv asutus võib kehtestada võrguettevõtjale kohustuse kutsuda pakkujaid üles looma uusi tootmisvõimsusi, seda üksikasjalikumalt kirjeldamata. Kavale võib olla kasulik, kui käsitletakse täpsemalt Eesti energiaallikate jaotuse võimalikku arengut ja tagatakse sellega seotud elektrisüsteemi piisavus.

Seoses **energia siseturuga** on Eesti **osaliselt arvesse võtnud** soovitusi sõnastada täpselt turgude integreerimise tulevikueesmärgid. Võetud on meetmeid konkurentsivõimelisemate jaemüügiturgude arendamiseks ja tarbijate suuremaks kaasamiseks jaemüügiturul. Eesti on liberaliseerinud oma elektri- ja gaasituru ning võtnud elektri ja gaasi valdkonnas täies mahus kasutusele nutiarvestid. Tarbimisandmed on kõikidele tarbijatele veebis kättesaadavad ja tarnijate vahetamise süsteem on hästi arenenud. Esitatud on Balti riikide ja Soome gaasiturgude integreerimise eesmärk. Lõpliku riikliku energia- ja kliimakava seisukohast oleks olnud kasulik kirjeldada üksikasjalikumalt jaemüügituru konkurentsi, tarbijakaitse ja paindlikkuse edendamise eesmärgid ja poliitikameetmeid.

Teadusuuringute, innovatsiooni ja konkurentsivõime puhul **võttis** Eesti **osaliselt arvesse** soovitusi selgitada riiklike eesmärgid ja rahastamiseesmärgid ning toetada neid konkreetsete ja asjakohaste poliitikasuundade ja meetmetega. Kavas esitatakse üldeesmärgid, aga kuna Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 on praegu väljatöötamisel, jäävad täpsemad rahastamis- ja ajakavad ebaselgeks.

Eesti **võttis üldjoontes arvesse** soovitusi tugevdada **piirkondlikku koostööd**. Kavas kirjeldatakse käimasolevat piirkondlikku koostööd Balti riikide ja Põhjamaadega ning tunnustatakse edasise koostöö potentsiaali soovitusel esile toodud valdkondades. Siiski on lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas kirjeldatud konkreetsed tulemused napid.

Eesti **võttis osaliselt arvesse** soovitusi **investeeringuvajaduste** ning nende võimendamise mehhanismide ja rahastamise allikate kohta. Eelkõige sisaldab lõplik kava üldist ülevaadet riiklikest investeeringutest, mis on vajalikud 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks energeetika, transpordi, hoonete ja põllumajanduse valdkonnas. Siiski ei esitata kavas täielikku ülevaadet investeeringutest, mida on vaja Eesti majanduse moderniseerimiseks energia- ja kliimaeesmärkide saavutamise seisukohast. Kavas märgitakse, et vaja on erasektori ja mittetulundussektori investeeringuid. Täpsemaid üksikasju aga ei esitata.

Eesti **võttis osaliselt arvesse** soovitusi loetleda meetmed, mida on võetud ja mida kavandatakse **energiatoetuste, eelkõige fossiilkütuste toetuste järkjärguliseks kaotamiseks**. Eesti riiklikus energia- ja kliimakavas antakse kvantitatiivne ülevaade (fossiilkütuste) energiatoetustest „juriidilistele isikutele“ ja „füüsilistele isikutele“ ette nähtud fossiilkütustetoetuste kvalitatiivne kirjeldus. Siiski ei ole kavas nimetatud ühtegi plaani nende toetuste järkjärguliseks kaotamiseks.

Eesti võttis üldjoontes arvesse soovitusi täiendada õhukvaliteedi analüüsi. Riiklik energia- ja kliimakava sisaldab peamiselt heidet tekitavates sektorites ELi õhusaasteainete siseriiklike ülemäärade direktiiviga reguleeritud viie õhusaasteaine prognoositavaid heitkoguseid.

Lõpuks võttis Eesti osaliselt arvesse soovitusi paremini lõimida kavva erapooletu ja õiglase ülemineku ning kütteostuvõimetuse aspektid. Riiklikus energia- ja kliimakavas nimetatakse Eesti põlevkivisektorit, kuid ei hinnata kavvas esitatud meetmete mõju sektori tööhõivele. Kütteostuvõimetuse probleemide lahendamise korda ei ole riiklikus energia- ja kliimakavas võrreldes kava projektiga edasi arendatud.

Seosed Euroopa poolaastaga

Euroopa poolaasta protsessi raames sai Eesti 2019. aastal kliima ja energeetika valdkonnas ühe riigipõhise soovitusena, eelkõige „[k]eskenduda investeringutega seotud majanduspoliitikas säästvate transpordi- ja energiataristule, sealhulgas ühendused, teadusuuringute ja innovatsiooni edendamisele ning ressursi- ja energiatõhususele, võttes arvesse piirkondlikke erinevusi“. 20. veebruaril 2020 vastu võetud 2020. aasta riigiaruandes⁷ hindas komisjon, et selle soovitusi järgimiseks on Eesti edusammud olnud napid.

COVID-19 kriisi tõttu käsitleti Euroopa poolaasta 2020. aasta riigipõhistes soovituses liikmesriikide reageerimist pandeemiale ja anti soovitusi majanduse taastamise soodustamiseks. Eelkõige keskenduti vajadusele viia lõpule väljatöötatud riiklikud investeringuprojektid ja edendada erainvesteringuid, sealhulgas asjakohaste reformide kaudu, eriti digitaal- ja rohelises sektoris. Selles olukorras sai Eesti riigipõhise soovitusena,⁸ milles rõhutati, et oluline on „[k]eskenduda investeringute tegemisel üleminekule rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale, eelkõige ettevõtete digitaliseerimisele, teadustegevusele ja innovatsioonile, energia puhtale ja tõhusale tootmisele ja kasutamisele, ressursitõhususele ja säästvatele transpordile, aidates järk-järgult vähendada majanduse CO₂-heidet“.

Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlevas määruses on sätestatud, et liikmesriigid peaksid tagama, et nende riiklikes energia- ja kliimakavades võetakse arvesse Euroopa poolaasta raames esitatud uusimaid riigipõhiseid soovitusi. Eesti riiklik energia- ja kliimakava võib toetada Euroopa poolaasta raames sõnastatud soovitusi rakendamist, määrates eelkõige kindlaks nende saavutamiseks vajalikud investeringuvajadused ja nende rahastamise allikad.

⁶ Soovitus: Nõukogu soovitus, milles käsitletakse Eesti 2019. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2019. aasta stabiilsusprogrammi kohta, COM(2019) 506 final.

⁷ Komisjoni talituste töödokument „2020. aasta aruanne Eesti kohta“, SWD(2020)505 final.

⁸ Soovitus: Nõukogu soovitus, milles käsitletakse Eesti 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta, COM(2020) 506 final.

3. EESMÄRKIDE JA PANUSTE NING TOETAVATE POLIITIKASUUNDADE JA MEETMETE MÕJU HINDAMINE

CO₂-heite vähendamine

Kasvuhoonegaaside heide ja sidumine

Eesti 2030. aasta siduv eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) mittekuuluvates sektorites 13 % võrreldes 2005. aastaga. Eesti eesmärk on saavutada see eesmärk riigisiselt. Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas märgitakse, et Eesti ei saavuta olemasoleva poliitikaga jõupingutuste jagamise määruse (ESR) eesmärki. Siiski märgitakse kavas, et tõenäoliselt saavutatakse see täiendavate meetmetega stsenaariumi korral, prognoosides 2030. aastaks heite 20 % vähendamise. Esitatud on ainult 2020. ja 2030. aasta heitkogused ning kavas ei hinnata teiste aastate siduvaid heitkoguste piirmäärasid. Seetõttu ei ole võimalik kumulatiivselt analüüsida kogu perioodi 2021–2030 ESRi kohast heidet.

Eesti ei osuta, kas ta kavatseb kasutada paindlikkust alates maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest (LULUCF) kuni jõupingutuste jagamise sektoriteni.

Eesti praegune 2050. aasta eesmärk on saavutada kasvuhoonegaaside heite vähendamine 80 % võrreldes 1990. aastaga, 2030. aasta eesmärk on 70 %.

Eestil on **transpordisektorist** pärit heite vähendamise eesmärk (2030. aastaks 30 % võrreldes 2005. aastaga) ning lõplikus kavas on selles sektori kohta esile toodud mitu meetet, sealhulgas nt biokütuste osakaalu suurendamine transpordisektoris ja raskeveokite ajapõhine teemaks. Üsikuteist meetmetest saadavat hinnangulist vähendamist ei ole täpsustatud. Eesti kavatseb toetada **elektromobiilsust** ja selle aluseks olevat laadimistaristut veel kinnitamata meetmetega, näiteks elektrisõidukite ostmise toetamine ning parvlaevade, ühistranspordi ja raudteede elektrifitseerimine. Hinnanguliselt nõuab biokütuste osakaal heite vähendamises 2020. aastal 855 GWh (ilma kordajateta) biokütuseid, millest suurem osa on esimese põlvkonna biokütused, ja 2030. aastal 395 GWh biokütuseid, mis kõik oleksid teise põlvkonna biokütused.

Eestil puudub kvantitatiivne eesmärk heitkoguste edasiseks vähendamiseks **ehitussektoris**.

Kava sisaldab panuseid ja mõningaid võimalikke meetmeid ka toodete kasutamise ja **fluoritud gaasi** sektoris (ELi tasandi poliitika) ning **jäätmesektoris** (näiteks roveest biometaani tootmiseks).

Kavas on esitatud visioon **LULUCFi ja põllumajanduse** kohta Eestis. See hõlmab kahe sektori poliitikasuundi ja meetmeid, sealhulgas 22 meetet põllumajandussektoris ja 8 meetet metsandussektoris; hoolimata nendest meetmetest prognoositakse kavas, et mõlemas sektoris suureneb heide aastaks 2030 (põllumajanduse kasvuhoonegaaside heite kasv +14 % ja LULUCFi valdkonna neeldajate kuuekordne vähenemine). Kavas viidatakse ühisele põllumajanduspoliitikale kui olulisele kliimameetmete toetamise vahendile nii põllumajanduses kui ka LULUCFi sektoris. Seoses **metsandusega** käsitletakse kavas leevendamise ja kohanemisega seotud eesmärkide ja poliitika koostoimet.

Kavas tunnistatakse riigi haavatavust kliimamuutuste suhtes ja kliimamuutustele vastupanuvõime olulisust leevendamise eesmärkide saavutamisel ning seatakse **kohanemiseesmärgid** dokumendis „Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030“, mille eesmärk on vähendada Eesti haavatavust kliimamuutuste suhtes.

Eesti esitas oma pikaajalise strateegia komisjonile 30. detsembril 2019. Eesti eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks 80 % võrreldes 1990. aastaga ja 2030. aastaks 70 %. See seadusega sätestatud eesmärk hõlmab kõiki majandussektoreid, kuid välistab nii looduslikud neeldajad kui ka rahvusvahelisest navigatsioonist ja lennundusest pärit heite. Pikaajalises strateegias käsitletakse enamikku energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artiklis 15 nõutud elementidest.

Taastuvenergia

Kavas on täpsustatud riiklikku panust ELi 2030. aasta taastuvenergiaeesmärgi saavutamisse ja **taastuvenergia osakaaluks** 2030. aastal on kehtestatud 42 % summaarsest energia lõpptarbimisest. Seda peetakse siiski piisavalt kõrgeks eesmärgiks, kuna see on oluliselt suurem kui energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse II lisas esitatud valemist tulenev 37 % osakaal 2030. aastaks. Soovituslik trajektoor jõuab kõigi energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlevas määruses nõutavate võrdlustasemeteni⁹.

Võrreldes kava projektiga esitab Eesti oma lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas vähe lisateavet, mis võiks osutada sellele, et komisjoni soovitusi on arvesse võetud. **Poliitikasuundade ja meetmete** kohta esitatud teabe vähesuse tõttu on raske hinnata, kas taastuvate energiaallikate üldine osakaal või konkreetsed osakaalud saavutatakse. Seepärast julgustatakse Eestit esitama täpsemaid üksikasju kavandatud panuste saavutamist võimaldavate poliitikasuundade ja meetmete ning muude asjakohaste valdkondlike meetmete kohta.

Elektrisektoris on Eesti eesmärk katta 2030. aastaks 40 % elektritarbimisest taastuvatest energiaallikatest. See saavutatakse uute koostootmisjaamade, biomassil töötavate elektri jaamade ning mikro- ja jaotatud tootmisvõimsustega ning tuuleenergiaga, eelkõige avamere tuuleenergia potentsiaali arendamisega Läänemeres.

Kütte ja jahutuse puhul eeldab Eesti, et 2030. aastal moodustab taastuvenergia 63 % kogu soojuste lõpptarbimisest võrreldes 2020. aastaks kavandatud 55,3 %ga. Kuna eeldatav taastuvenergia osakaal küttes on üle 50 % ning heitsoojust ja -jahutust ei arvestata, ületab Eesti selle suhtes kohaldatavat nõutavat aastast taastuvenergia osakaalu 0,55 % kasvu, nähes perioodideks 2021–2025 ja 2026–2030 ette vastavalt 0,74 protsendipunkti ja 0,8 protsendipunkti suuruse kasvu. Peamise panuse annavad biomass ja uued soojuspumbad. Eesti kavandab 2030. aastaks taastuvenergia 80 % osakaalu kaugküttes. Kütte- ja jahutussektori peamised poliitikasuunad ja meetmed on majanduslik ja poliitiline toetus taastuvenergia tootmiseks ning koostootmispotentsiaali ära kasutamiseks, naftalt taastuvenergiale ülemineku toetamine, kaugküttevõrkude ja -katelde renoveerimine ning kohalike taastuvate energiaallikate jõudsam kasutamine.

Transpordisektoris on Eesti eesmärk saavutada 14 % eesmärk 35 % „teise põlvkonna“ biokütustega ja 65 % elektrienergiaga, kohaldades asjakohaseid kordajaid kooskõlas taastuvenergia direktiiviga, kuid siiski selgelt jaotamata kordajaid ja ülemmäärasid. Eesti ei anna selgitusi selle kohta, mida mõistetakse esimese ja teise põlvkonna biokütuste all, kuna neid mõisteid direktiivis ei kasutata. Peamised poliitikasuunad ja meetmed selle saavutamiseks on loetletud võimalike täiendavate meetmete all ning neid ei peeta piisavalt üksikasjalikuks, et oleks võimalik hinnata nende mõju eesmärgi saavutamisele.

---

⁹ Vastavalt määruse 2018/1999 artikli 4 punkti a alapunktile 2.

Energiatõhusus

Eesti **riiklik panus energiatõhususse** 2030. aastal on primaarenergias 5,4 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe) ja lõppenergia tarbimises 2,9 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe). Eesti majanduse energiatõhusus on ELis suuruselt teine (Soome järel)¹⁰.

Kavas on esitatud kirjeldav teave pärast 2020. aastat rakendatavate **poliitikasuundade ja meetmete** kohta transpordi, hoonete, „soojusülekanne“ (kaugkütte) sektoris, „avalikus sektoris“ ja „muudes“ sektorites. Nende meetmete energiasäästu panust 2030. aasta eesmärgi saavutamisse ei ole esitatud ning ei ole võimalik hinnata, millistel poliitikasuundadel ja meetmetel on eeldatavasti kõige suurem mõju, ega hinnata, kas neist piisab panuse saavutamiseks.

Eesti kavas esitatakse **kumulatiivne energiasääst**, mis tuleb saavutada energiatõhususe direktiivi¹¹ artikli 7 kohaselt, kumulatiivse kogusega 1,26 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe) ja (52,8 TJ). See saavutatakse alternatiivsete meetmetega, mis on suunatud eramute, korterelamute, avaliku sektori ja ärihoonete rekonstrueerimisele, transpordisektori kütusesäästlikkuse suurendamisele; keskkonnasäästliku sõidustiili edendamisele; ruumilise planeerimise meetmetega ja maakasutusmeetmetega linnades transpordi kütusesäästlikkuse suurendamiseks ja transpordisüsteemi täiustamiseks, arendades mugavat ja nüüdisaegset ühistransporti, kehtestades raskeveokitele teetasud ja kavandades raudteetaristu arendamist (sh Rail Balticu rajamine). Energiatõhususe valdkonna energiasäästu kohustusega seotud üksikute meetmete panust ei ole kvantifitseeritud ja seetõttu ei ole selge, kas kavandatav meetmete kogum on artikli 7 eesmärgi saavutamiseks piisav.

Mis puudutab **hoonete** energiatõhusust, siis seab Eesti selge eesmärgi renoveerida igal aastal 3 % riigi valitsuse omandis olevate üldkasutatavate hoonete pindalast. See tähendab 170 000 m² 2030. aastaks. Eesti seab ka selge eesmärgi viia märkimisväärne protsent hoonestusest vastavusse nüüdisaegsemate standarditega: 40–50 % väikestest elamutest C- või D-tasemeni, 50 % väikestest korterelamutest C-tasemeni ja 20 % mitteiluhoonetest (kontoritest) C-tasemeni. Riiklikus energia- ja kliimakavas ei ole aga esitatud energiasäästu taset, CO₂-heite vähenemist, vajalikke investeeringuid või, mis veelgi tähtsam, erimeetmeid nende eesmärkide saavutamiseks. Eesti esitas oma pikaajalise renoveerimisstrateegia 13. juulil 2020 vastavalt hoonete energiatõhususe direktiivi artiklile 2.

Energiajulgeolek

Varustuskindluse kõrge taseme säilitamine on energiasüsteemi käimasolevas ümberkujundamises prioriteet, eesmärgiga kasutada 40 % ulatuses taastuvatest energiaallikatest toodetud **elektrit** ja suurendada omamaise taastuvenergia osakaalu. Riskide kaalumisel võetakse kavas arvesse **teiste ühendatud liikmesriikide kavasad**.

Kavas märgitakse, et Eesti põhieesmärk **elektrisektoris** on desünkroniseerimine BRELLi (Valgevene, Venemaa, Eesti, Läti ja Leedu) süsteemist ning sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sünkroonalaga. Kavas rõhutatakse, et selle projekti edukas elluviimine aitab kaasa energiajulgeolekuga seotud üksikute eesmärkide saavutamisele ja võimaldab turge rohkem integreerida.

¹⁰ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/total-primary-energy-intensity-4/assessment-1>.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL energiatõhususe kohta, mida on muudetud direktiiviga (EL) 2018/2002.

Kavas märgitakse, et **gaasi** valdkonnas energiatulgeoleku saavutamise peamine vahend on 2019. aasta lõpus kasutusele võetud Balticconnector'i torujuhe. Lisaks osutab Eesti, et on seadnud eesmärgiks suurendada biometaan'i tootmise mahtu.

Kava hõlmab üldisi **küberturvalisuse** kaalutlusi, kuid selles ei käsitleta energiasektori erijooni. Kavandatud poliitikasuundi ja meetmeid peetakse eesmärkide saavutamise seisukohast usaldusväärseks.

Energia siseturg

Kavas on märgitud, et Eesti praegune **ühendatustase** on 63 %, mis ületab ELi tasandil seatud eesmärgi. Kavas mainitakse Balti riikide ühendamise projekti, millega tugevdatakse Balti riikide vahelisi ühendusi.

Arvestades elektrisektori eesmärgi saavutada 2030. aastal taastuvallikatest toodetud elektrienergia 40 % osakaal, ei ole esitatud ülevaadet, kuidas arendatakse erinevaid **paindlikkuse** allikaid, mida on vaja taastuvenergia suureneva osakaalu lõimimiseks elektrisüsteemi.

Kavas antakse piisav ülevaade praegustest **elektrituru tingimustest**, eelkõige seoses turu kontsentratsiooni ja likviidsuse ning hulgihindade suure ühtlustamisega naaberriikide vahel. Lõplik kavas viidatakse Balti riikide ühtsele gaasiturule, mis loodi 2017. aastal ülekandesüsteemi haldurite piirkondliku koostöö kaudu.

Lõplik kava ei sisalda täiendavaid poliitilisi eesmärke ega meetmeid, mis on seotud jaemüügiturgude **konkurentsi** ja paindlikkuse või **tarbijate kaasamise** ja **kaitsega**. Kavas on esitatud praeguse paindlikkusolukorra üldine kirjeldus, kuid ei ole esitatud kvantitatiivseid ega kvalitatiivseid eesmärke ega nimetatud 2030. aastani kavandatud poliitikasuundi ja meetmeid.

Seoses **kütteostuvõimetusega** esitab Eesti sellest mõjutatud kodumajapidamiste arvu, tunnistab seoseid kütteostuvõimetuse ja hoonete energiatõhususe vahel, ning osutab käimasolevale ettevalmistustööle, et paremini kindlaks määrata eesmärgid ning vastavad poliitikasuunad ja meetmed. Kavas esitatud teave on ebapiisav, et nõuetekohaselt hinnata käimasoleva ettevalmistustöö asjakohasust ja usaldusväärsust seoses kütteostuvõimetusega.

Teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime

Kavas esitatakse **teadusuuringute ja innovatsiooni** üldised eesmärgid ajavahemikuks 2014–2020, näiteks saavutada teadus- ja arendustegevuse tase, mis vastab vähemalt 3 %-le SKPst, ning erasektori teadus- ja arendustegevuse kulutused, mis moodustavad 2 % SKPst.

Praegu koostatakse Eesti **teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035**. Kuna Eestil on raskusi oma majanduse teadmismahukamaks muutmisel, ei saa ta energia- ja kliimaeesmärkide seadmisel aastani 2030 arvestada uue kümnendi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamise ja muude eesmärkidega. Täpsem ülevaade riiklikus energia- ja kliimakavas esitatud eesmärkide ja meetmete rakendamiseks vajalike uuringute rahastamisest ja ajakavast töötatakse välja Eesti valdkondlike arengukavade koostamise ja ajakohastamise käigus.

Eelkõige plaanitakse riiklikus energia- ja kliimakavas käsitleda vesiniku potentsiaali transpordi-, ehitus-, elektritootmis- ja gaasivõrkudesektoris, investeerides kogu väärtusahelasse alates tootmisest, ladustamisest, transpordist ja jaotamisest kuni lõpptarbimiseni.

Konkurentsivõime valdkonnas on Eesti töötanud välja mitu näitajat, et hinnata energiasektori panust konkurentsivõime üldeesmärgi saavutamisse, ja soovituslikud sihttasemed, mida hinnatakse võrdluses 2030. aasta eesmärkidega. Majanduse konkurentsivõime parandamiseks ei ole konkreetseid meetmeid

ette nähtud, kuna seda peetakse Eesti energiasektori arengukava ning riiklikus energia- ja kliimakavas kirjeldatud meetmete rakendamise tulemuseks.

Mis puudutab **vähese CO₂-heitega tehnoloogia sektorit**, siis kavandatakse „Rohelise tehnoloogia investeerimisprogrammi“, et anda hoogu idu- ja kasvufirmadele, kes töötavad välja ja toovad turule uusi tooteid, teenuseid ja tehnoloogialahendusi, mille abil vähendada kasvuhoonegaaside heidet. Eesmärk on kaasata täiendavat erakapitali avaliku sektori kapitali investeeringute kaudu.

Riiklikus energia- ja kliimakavas ei mainita **energiatehnoloogia strateegilist kava (SET-kava)**, kuigi Eesti osaleb aktiivselt kolmes fotogalvaanika, avamere tuuleenergia ja süsinikdioksiidi kogumise, kasutamise ja säilitamise töörühmas. Eesti ei selgita oma tegevust ja iga rakenduskava alusel eraldatud vahendeid ega seda, kuidas SET-kava aitab kaasa tema riiklike energia- ja kliimaeesmärkide saavutamisele.

4. SIDUSUS, POLIITIKASUUNDADE KOOSTOIME JA INVESTEERINGUD

Eesti riiklik energia- ja kliimakava on üldiselt sidus selles mõttes, et CO₂-heite vähendamise ja energiatõhususe mõõde on omavahel seotud ning taastuvenergiaalased ja turgude integreerimise meetmed aitavad tagada energiapuudusele. Käsitletud on ka kliimamuutustega seotud riskide mõju energiapuudusele. Kava sidusust saaks parandada, võttes arvesse **energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte** mõju, mida on energiapuuduse osas vaid kaudselt nimetatud, ja näidates, kuidas teadusuuringute, innovatsiooni ja konkurentsivõime eesmärgid toetavad energiapuuduse teistes mõõtmetes tehtavaid jõupingutusi. Kavas ei ole käsitletud **ELi saarte puhta energia algatust**.

Riiklikus energia- ja kliimakavas on piisavalt käsitletud komisjoni soovitusel põhjendust 14, andes hinnangu selle kohta, milline on praegu vähese CO₂-heitega tehnoloogia sektori positsioon maailmaturul. Siiski ei ole kavas eesmärgi seoses vähese CO₂-heitega tehnoloogialahenduste tulevase kasutuselevõtu võimalike probleemide ületamisega.

Riiklikus energia- ja kliimakavas tunnustatakse **ringmajanduse** potentsiaali kasvuhoonegaaside heite vähendamisel. Eesti eesmärk on kiirendada ringmajandusele üleminekut, koostades 2021. aasta lõpuks ringmajanduse arengudokumendi ja tegevuskava.

Kavas antakse teavet **õhukvaliteedi ja õhkuheidet käsitlevate meetmete** kohta ja analüüsitakse neid, esitades ELi õhusaasteainete siseriiklike ülemmäärade direktiiviga reguleeritud viie õhusaasteaine prognoositavaid heitkoguseid peamistes heidet tekitavates sektorites.

Kuigi energiapuuduse ja energiapuuduse kliimahtude vähendamise meetmed on loetletud kliimamuutustega kohanemise all, ei mainita neid energiapuuduse meetmeid käsitlevas osas.

Seoses **erapoolu ja õiglase ülemineku** aspektidega viidatakse riiklikus energia- ja kliimakavas Eesti põlevkivisektorile, kuid kava ei sisalda hinnangut riiklikus energia- ja kliimakavas esitatud poliitikasuundade ja meetmete mõju kohta sektori tööhõivele.

Riiklik energia- ja kliimakava sisaldab üldist ülevaadet **investeerimisvajadustest** sektorite kaupa. Investeerimisvajaduse hindamise metoodikat ei ole esitatud. Teatatud vajadus täiendavate avaliku sektori investeeringute järele näib olevat suur (umbes 1 % SKPst aastas kuni 2030. aastani) ja üldjoontes kooskõlas ELi hinnangutega kogu ELi kohta. Teave rahastamisallikate kohta on napp, kvantifitseerimata ja seda ei esitata süsteemselt, st sektoripõhiselt. Ka ei sisalda riiklik energia- ja kliimakava üksikasju riiklike rahastamismeetmete ega liidu vahendite kohta, välja arvatud üldised viited Euroopa ühendamise rahastu toetustele. Riigipoolse rahastamise praegust taset ei ole analüüsitud. Näib, et riiklikus energia- ja kliimakavas osutatakse sellele, et Eesti kavatseb vajalikke riiklikke

investeeringuid rahastada ELi eelarve vahenditest; puuduvad viited muudele avaliku või erasektori rahastamisvahenditele. Selleks et investeerimisvajadusi sisulisemalt hinnata või need arvuliselt kindlaks määrata, oleks vaja rohkem teavet, sealhulgas valdkondliku ja eelarvepoliitika seoste ja koostoime kohta.

Lisatud on olemasolevate **energiatoetuste**, eelkõige fossiilkütuste toetuste kirjeldus ja see näib olevat kooskõlas energiatoetuste rahvusvaheliste määratlustega (OECD). Energiatoetuste, eelkõige fossiilkütuste toetuste järkjärgulise kaotamise ajakava ei ole lõplikus kavas nimetatud.

Kava lõplik versioon vastab üldjoontes **andmete läbipaistvuse** ja Euroopa statistika kasutamise nõuetele.

5. SUUNISED RIIKLIKU ENERGIA- JA KLIIMAKAVA RAKENDAMISE KOHTA NING SEOSE KOHTA COVID-19 KRIISIST TAASTUMISEGA

Eesti peab 20. detsembril 2019 komisjonile esitatud lõpliku lõimitud riikliku energia- ja kliimakava rakendamisega kiiresti edasi liikuma. Selles osas antakse Eestile mõned suunised rakendamisetapiks.

Ka käsitletakse siin seost lõpliku kava ja pärast COVID-19 kriisi taastumiseks tehtavate jõupingutuste vahel, osutades võimalikele esmatähtsatele kliima- ja energiameetmetele, mida Eesti võiks kaaluda riikliku taaste- ja vastupidavuskava väljatöötamisel taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi raames¹².

Suunised riikliku energia- ja kliimakava rakendamise kohta

Eesti kinnitab kavas, et saavutab 2030. aastaks eesmärgi vähendada kasvuhoonegaaside heidet 13 % võrreldes 2005. aastaga sektorites, mida ELi heitkogustega kauplemise süsteem ei hõlma. See üldine vähendamine saavutatakse lisameetmetega.

Eesti panus ELi 2030. aasta taastuenergiaeesmärgi saavutamisse on energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse II lisas esitatud valemiga võrreldes piisavalt suur, samas kui Eesti panus 2030. aasta energiatõhususeesmärgi saavutamisse on vastavalt primaarenergia tarbimises ja lõppenergia tarbimises väga väike. Seetõttu jätab Eesti kava endiselt ruumi nii taastuvate energiaallikate kui ka energiatõhususalaste poliitikasuundade ja meetmete edasiarendamiseks ja tugevdamiseks, et panustada rohkem ELi kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisse ning tugevdada rohepöoret.

Taastuvate energiaallikate valdkonnas võttis Eesti kohustuse saavutada 2030. aastal taastuenergia 42 % osakaal lõppenergia tarbimises. Lisameetmed põhinevad taastuvate energiaallikate täpsemal ja üksikasjalikumal kavandamisel. Lisaks võiks Eesti rakendada halduskoormusega toimetuleku algatusi. Aktiivne osalemine koostöömehhanismides ja ühisprojektides oleks Eesti jaoks suur jõud ning aitaks arendada taastuenergia valdkonda nii kohapeal kui ka Läänemere piirkonnas ja Euroopas. Eesti jaoks oleks eriti kasulik keskenduda transpordisektoris kavandatud meetmete rakendamisele, et täita sealne

---

¹² 17. septembril 2020 esitas komisjon 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia (COM(2020) 575 final) ja suunised, mille eesmärk on aidata liikmesriikidel koostada taaste- ja vastupidavuskavasid ja neid ühtsel viisil esitada, ilma et see piiraks läbirääkimisi taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi loomist käsitleva määruse üle Euroopa Parlamendis ja nõukogus (komisjoni talituste töödokument, *Guidance to Member States – Recovery and resilience plans* (Suunised liikmesriikidele – taaste- ja vastupidavuskavad), SWD (2020) 205 final).

tühimik praeguse olukorra ning riiklike ja ELi eesmärkide vahel. Biomassi säästev kasutamine nõuab biomassi suure osakaalu tõttu selles energiasektoris jätkuvat valvsust.

Energiatõhususe valdkonnas saaks Eesti kasu selliste täiendavate poliitikasuundade ja meetmete vastuvõtmisest ja rakendamisest, mis annaksid 2030. aastaks täiendava energiasäästu. Nende poliitikasuundade tõhususe tagamiseks on oluline võtta nende aluseks mõju ja investeerimisvajaduste põhjalik hinnang. Eestit kutsutakse üles tagama energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte nõuetekohane rakendamine kõikides energiasüsteemi valdkondades, eelkõige kavandades investeringuid uutesse põlevkivi kaevandamise ja töötlemise rajatistesse, et vältida kinnistumist sellesse väga energiamahukasse tööstusharusse, mis tekitab märkimisväärset CO₂-heidet.

Hoonete energiatõhususe suurendamisega on võimalik oluliselt kiirendada energiasäästu ja aidata kaasa majanduse taastumisele pärast COVID-19 pandeemiat. Tuginedes **renoveerimislaine** algatuse¹³ hoogsale arengule, on Eestil võimalus suurendada jõupingutusi olemasolevate hoonete energiatõhusamaks muutmiseks konkreetsete meetmete, eesmärkide ja ettevõtmistega, pöörates nõuetekohast tähelepanu kütteostuvõimetusele. Avaliku sektori ja erahoonete renoveerimisele võiks anda lisatoetust avaliku sektori poolse suurema rahastamise kaudu ning ELi ja riikide eelarvete võimendamise kaudu erasektori rahaga, kombineerides toetusi, laene, tagatise ja laenuetoetusi. Eesti peaks toetama olemasoleva hoonestuse olulist energiasäästupotentsiaali, rakendades pikaajalist renoveerimisstrateegiat kooskõlas hoonete energiatõhususe direktiivi artikliga 2a¹⁴.

Mis puudutab **energiajulgeolekut**, siis peaks Eesti koos Leedu ja Lätiga keskenduma kõigi Mandri-Euroopa võrguga sünkroniseerimiseks vajalike investeringute ja meetmete kiirele rakendamisele.

Energia siseturu valdkonnas võiks Eesti tugevdada jaemüügituru konkurentsivõime aspektide jälgimist ja analüüsi, eelkõige kehtestades konkreetsed eesmärgid, samuti vastavad rakendamiseesmärgid/ajakavad ja näitajad, et hinnata edusamme, mis on seotud konkurentsiga jaemüügiturul, nõudluspoole paindlikkusega ja tarbijate mõjuvõimu suurendamisega.

Teadusuuringute, innovatsiooni ja konkurentsivõime valdkonnas oleks Eestile kasulik arendada edasi riiklike energiaalaseid poliitikasuundi ja meetmeid, toetades eriti riiklike eesmärkide ja sihttasemete saavutamist energialiidu ja Euroopa roheline kokkuleppe teistes mõõtmetes. Eestit kutsutakse üles paremini uurima koostoimet SET-kava raames ette võetud tegevusega. Lõpuks võiks Eesti veelgi tugevdada seost konkurentsivõime eesmärgi ning eri sektorites aastaks 2030 rakendatavate poliitikasuundade ja meetmete vahel.

Investeeringuteks prognoosib Eesti aastatel 2021–2030 keskmiselt 226 miljonit eurot aastas. Vaid tagasihoidlik pool nendest investeeringutest on seotud hoonete renoveerimisega, samas kui 26 % läheks transpordile, 15 % energiasüsteemile ja 12 % põllumajandusele. Eestil oleks kasulik täpsustada kõiki investeerimisvajadusi CO₂-heidete vähendamiseks energeetika- ja transpordisektoris, sealhulgas elektrivõrgu, energia salvestamise ja transporditaristu jaoks vajalikke investeringuid. Eestit kutsutakse üles pakkuma neid investeringuid valdkondade tasandil, et tagada erasektori huvi.

¹³ Teatis „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg“, COM(2020)662 ja SWD(2020)550.

¹⁴ Eesti esitas pikaajalise renoveerimisstrateegia kooskõlas hoonete energiatõhusust käsitleva direktiivi 2010/31/EL artikliga 2a 13. juulil 2020.

Piirkondliku koostöö valdkonnas on Eesti tegutsenud küllaltki proaktiivselt, eelkõige Läänemere energiaturu ühendamise kava (BEMIP) kõrgetasemelises töörühmas ja Põhjamaade piirkondliku koostöö raames. Eestit kutsutakse üles jätkama käimasolevaid jõupingutusi, et intensiivistada vahetusi ja algatusi, mis hõlbustavad riikliku energia- ja kliimakava rakendamist, eriti asjakohastes piiriülestes küsimustes¹⁵. Samuti kutsutakse Eestit üles kasutama paremini ära **mitmetasandiliste kliima- ja energiadialoogide** potentsiaali, et aktiivselt kaasata piirkondade ja kohaliku tasandi ametiasutusi, kodanikuühiskonna organisatsioone, äriühinguid, investoreid ja muid asjaomaseid sidusrühmi ning arutada nendega energia- ja kliimapolitiika eri stsenaariume.

Eestile oleks kasulik paremini analüüsida **erapooletu ja õiglase ülemineku aspekte** ja eelkõige põhjalikumalt hinnata kavandatud eesmärkide, poliitikasuundade ja meetmete mõju sotsiaalvaldkonnale, tööhõivele, oskustele ja koolitusele, seda eriti seoses põlevkivitööstuse tulevikuga Ida-Virumaal.

Ka oleks Eestile kasulik kava, milles määratakse kindlaks eesmärgid ja meetmed **kütteostuvõimetuse** vastu võitlemiseks riigis.

Eestit kutsutakse üles tugevdama meetmeid, et järk-järgult kaotada **energiatoetused**, eelkõige fossiilkütuste toetused. Fossiilkütuste toetuste kiire järkjärguline kaotamine, mis on kindlaks määratud riiklikus energia- ja kliimakavas ning komisjoni hiljutistes analüüsid, ning seotud tähtaegadega konkreetsete kavade edasine väljatöötamine ja rakendamine (koos kodumajapidamiste kütteostuvõimetuse riski vähendamise meetmetega) soodustaks rohepööret veelgi.

Kõigi riikliku energia- ja kliimakava rakendamiseks tehtavate investeeringute puhul kutsutakse Eestit üles tagama, et need oleksid kooskõlas õhusaaste vähendamise riiklike, piirkondlike või kohalike kavadega, nagu riiklik õhusaaste kontrolli programm, ja asjakohaste õhukvaliteedi juhtimise kavadega.

Eestit kutsutakse üles **kasutama** kava rakendamisel **erinevaid saadaolevaid rahastamisallikaid võimalikult hästi**, kombineerides kõigil tasanditel (riigi ja kohalik, samuti ELi-poolne rahastamine) avaliku sektori poolset suuremat rahastamist ning võimendades ja täiendades erarahastamise võimalusi. Ülevaade ELi rahastamisallikatest, mis peaksid olema Eestile kättesaadavad eelseisval mitmeaastasel rahastamisperioodil (2021–2027), ning kõigile liikmesriikidele ja ettevõtjatele suunatud avatud projektkonkursid ELilt rahaliste vahendite saamiseks on esitatud I lisa tabelites 1 ja 2. Euroopa Ülemkogu on võtnud endale eelseisvaks perioodiks kohustuse lisada kõigisse ELi programmidesse ja vahenditesse ka kliimameetmed ning seada üldine eesmärk eraldada vähemalt 30 % ELi-poolsest rahastamisest kliimaeesmärkide toetamiseks. Samal ajal peaksid ELi kulutused olema kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja Euroopa rohelise kokkuleppe põhimõttega „ära tekita kahju“. ELi tasandil on Eestil võimalik saada rahalisi vahendeid ka innovatsioonifondist ja moderniseerimisfondist, tuginedes ka ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames lubatud heitkoguste ühikute enampakkumisest saadavale tulule.

---

¹⁵ Sellega seoses aitab komisjon strateegiliselt käsitleda seonduvaid küsimusi oma tulevases avamere taastuenergia strateegias, määrates kindlaks merealade planeerimise põhimeetmed, ajakohastades tehnoloogiat ning esitades uue lähenemisviisi, kuidas planeerida taristut ja suurendada avamere taastuenergia osakaalu.

Seos COVID-19 kriisist taastumisega

Liikmesriikide lõplikud riiklikud energia- ja kliimakavad koostati enne COVID-19 kriisi ning käesolevas komisjoni talituste töödokumendis hinnatakse Eesti kava sellest tulenevalt. Eesti lõpliku lõimitud riikliku energia- ja kliimakava rakendamisel tuleb siiski täielikult arvesse võtta majanduse taastumist pärast COVID-19 kriisi.

Pidades silmas taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendit, mis eeldatavasti võetakse kasutusele 1. jaanuaril 2021, **on lõplik kava Eesti jaoks tugev alus, mille põhjal kavandada riikliku taaste- ja vastupidavuskava kliima- ja energiaaspekte** ning täita laiemalt Euroopa rohelise kokkuleppe eesmäärke.

Eelkõige **tuleks võimalikult kiiresti ellu rakendada riiklikus energia- ja kliimakavas esitatud teostusvalmis investeerimisprojektid ning investeeringuid ja muid kitsaskohti käsitlevad peamised reformid.** Seos investeeringute ja reformide vahel on eriti oluline riiklike taaste- ja vastupidavuskavade puhul, et tagada majanduse taastumine lühikeses ja keskpikas perspektiivis ning suurendada selle vastupanuvõimet pikemas perspektiivis. Eelkõige tuleks liikmesriikide taaste- ja vastupidavuskavades täpsemalt käsitleda poliitilisi väljakutseid, mis on esitatud nõukogu vastuvõetud riigipõhistes soovitusetes.

Lisaks **soovitab komisjon liikmesriikidel tungivalt lisada oma taaste- ja vastupidavuskavva investeeringud ja reformid mitmes juhtalgatuse valdkonnas**¹⁶. Energia- ja kliimameetmetega ning lõplike riiklike energia- ja kliimakavadega on otseselt seotud eelkõige juhtalgatused, mis käsitlevad energiatootmist, renoveerimist ning laadimist ja tankimist. Kliima- ja energiapöörde soodustamiseks kõigis liikmesriikides on ka olulised ümberõpet ja oskuste täiendamist käsitleva juhtalgatuse raames võetavad meetmed.

Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend pakub omakorda võimalusi Eesti rohepöörde kiirendamiseks, aidates samal ajal kaasa majanduse taastumisele – selleks et järgida Euroopa Ülemkogu võetud kohustust saavutada kliimapolitika integreerimise 30 % eesmärk nii mitmeaastase raamistiku kui ka taasterahastu „Next Generation EU“ puhul, **peab Eesti taaste- ja vastupidavuskava sisaldama kliimatemaatikaga seotud kulutusi vähemalt 37 %**. Reformid ja investeeringud peaksid tõhusalt käsitlema poliitilisi väljakutseid, mis on esitatud Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitusetes, ning järgida tuleb kahju mittetekitamise põhimõtet.

Tuginedes Eesti lõplikule riiklikule energia- ja kliimakavale ning Euroopa poolaasta raames kindlaks määratud investeerimis- ja reformiprioriteetidele, **paluvad komisjoni talitused Eestil riikliku taaste- ja vastupidavuskava väljatöötamisel kaaluda järgmisi kliima- ja energiaalaseid investeerimis- ja reformimeetmeid:**

- meetmed reformide ja investeeringute tegemiseks taastuvate energiaallikate laialdasemaks kasutamiseks, et toetada põlevkivi kasutamise järkjärgulist lõpetamist elektritootmises, sealhulgas kaasnevad investeeringud elektrivõrku ja salvestamislahendustesse;
- hoonete renoveerimist toetavad meetmed, sealhulgas taastuvate energiaallikate lõimimine, ja CO₂-mahuka küttetehnoloogia edasine järkjärguline kasutuselt kõrvaldamine;

---

¹⁶ Vt 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegia, COM(2020) 575 final, lk 9–12.

- meetmed säästvate transpordiliikide seotud reformide tegemiseks ja nendes transpordiliikidesse investeerimiseks, sealhulgas Rail Baltica lõplik väljaehitamine ja raudteede ulatuslikum elektrifitseerimine.

Eespool nimetatud meetmed on soovituslikud ja see loetelu ei ole lõplik. Eesmärk on anda suund riikliku taaste- ja vastupidavuskava väljatöötamisele. Need ei mõjuta komisjoni seisukohta kavandatavate meetmete kohta. See seisukoht peab muu hulgas vastama taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendit käsitlevale kokkulepitud seadusandlikule tekstile.

**I LISA. EESTIL POTENTSIAALSELT KASUTADA OLEVAD ELI RAHALISED
VAHENDID, 2021–2027**

Tabel 1. Aastatel 2021–2027 kättesaadavad ELi rahalised vahendid: kulukohustused, miljardit eurot

Programm	Summa	Märkused
Ühtekuuluvuspoliitika fondid (ERDF, ESF+, Ühtekuuluvusfond)	3,1	Jooksevhindades. S.h Euroopa territoriaalse koostöö rahastamine. V.a Euroopa ühendamise rahastusse üle kantud summad.
Ühine põllumajanduspoliitika – Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond ning Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist antavad otsetoetused.	2,0	Jooksevhindades. Mitmeaastasest finantsraamistikust tulenevad kulukohustused.
Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend	1,0	2018. aasta hindades. Soovituslik toetussumma, 2021.–2022. aasta summa ja 2023. aasta hinnangulised kulukohustused. Tuginedes komisjoni 2020. aasta suve prognoosidele SKP kohta.
Õiglase ülemineku fond	0,3	2018. aasta hindades. Nii mitmeaastase finantsraamistiku kui ka taasterahastu „Next Generation EU“ raames võetud kohustused.
Moderniseerimisfond	0,1	Ühtlustamine: Lubatud heitkoguste ühikutest 7/10 moderniseerimisfondi tuludeks, mis esialgu jaotatakse liikmesriikidele aastateks 2021–2030, eeldades, et CO ₂ hind on 20 eurot/tonn.
HKSi raames korraldatud enampakkumistest saadav tulu	1,0	Soovituslik: 2018. ja 2019. aasta tegelike enampakkumiste tulu keskmine, korrutatud seitsmega. 2021.–2027. aasta summad sõltuvad enampakkumisele pandavate lubatud heitkoguste ühikute hulgast ja hinnast.

Tabel 2. Kõikidele liikmesriikidele kättesaadavad ELi vahendid, 2021–2027, miljardit eurot

Programm	Summa	Märkused
„Euroopa horisont“	91,0	Jooksevhindades. Sh taasterahastu „Next Generation EU“ laenud.
InvestEU programm	9,1	Jooksevhindades. Nii mitmeaastase finantsraamistiku kui ka taasterahastu „Next Generation EU“ raames võetud kohustused. Sh InvestEU fond (eelarveline tagatis avaliku sektori ja erasektori investeeringutele) ja nõustamiskeskus (tehniline nõustamine). Ei võta arvesse assigneeringuid, mis on toetusesaajatele kättesaadavad rakenduspartnerite, näiteks Euroopa Investeerimispanka kaudu.
Euroopa ühendamise rahastu <ul style="list-style-type: none"> • Transport • Energia 	24,1 5,8	Jooksevhindades. Transpordiga seotud kulukohustus sisaldab Ühtekuuluvusfondist üle kantud vahendeid. V.a Euroopa ühendamise rahastu raames sõjaväelise liikuvuse valdkonnas kaheksa kasutusotstarbega taristu jaoks antavad vahendid.
Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend	360,0	2018. aasta hindades. Eraldamata laenuandmiskohustused. Igale liikmesriigile antud laenud ei ületa 6,8 % riigi kogurahvatulust.
Tehnilise toetuse vahend	0,9	Jooksevhindades.
Keskonna ja kliimameetmete programm (LIFE)	5,4	Jooksevhindades.
Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond	8,2	Jooksevhindades. Taasterahastu „Next Generation EU“ raames võetud kohustused.
Innovatsioonifond	7,0	Ühtlustamine: Lubatud heitkoguste ühikutest 7/10 innovatsioonifondi tuludeks aastatel 2021–2030, eeldades, et CO ₂ hind on 20 eurot/tonn.

Märkus mõlema tabeli juurde

ELi eelarve kohaste programmide kohta esitatud arvnäitajad hõlmavad eelseisva mitmeaastase finantsraamistiku alusel tehtud ettepanekuid ja taasterahastu „Next Generation EU“ raames eraldatavat toetust väljaspool ELi eelarvet tehtud ettepanekutele, v.a juhul, kui on märgitud teisiti.

Käesolevas dokumendis viidatud arvnäitajad põhinevad Euroopa Ülemkogu 17.–21. juuli 2020. aasta järeldestel. Need ei mõjuta siiski praegu Euroopa Parlamendis ja nõukogus taastepaketi elementide (nagu mitmeaastane finantsraamistik, valdkondlikud programmid, nende struktuur ja eelarvevahendid, mis kinnitatakse lõplikult kooskõlas vastava vastuvõtmismenetlusega) üle peetavate arutelude tulemusi.

Enamiku eespool nimetatud rahaliste vahendite puhul on teiste eesmärkide hulgas kliima- ja energiapöörde toetamine. Euroopa Ülemkogu on võtnud aga eelolevaks perioodiks kohustuse lisada kliimameetmed kõikidesse ELi programmidesse ja vahenditesse ning seada üldine eesmärk suunata vähemalt 30 % ELi rahalistest vahenditest kliimaeesmärkide toetamiseks. Ka peaksid ELi kulutused olema kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja Euroopa roheline kokkuleppe põhimõttega „ära tekita kahju“.

Mõnest tabelis 2 loetletud programmist pakutakse avalike projektikonkursside kaudu rahastamist ettevõtjatele, mitte avaliku halduse asutustele.

II LISA. ÜKSIKASJALIK HINNANG KOMISJONI SOOVITUSTE ARVESSEVÕTMISE KOHTA

Soovitused		Hinnang	
CO₂-heite vähendamine – kasvuhoonegaasid	Täpsustada, kuidas plaanitakse saavutada kasvuhoonegaaside heite eesmärk -13 % võrreldes 2005. aastaga ELi heitkogustega kauplemise süsteemi mittekuuluvate heitkoguste osas, märkides sealhulgas maakasutuse, selle muutumise ja metsanduse sektori osatähtsuse. Selleks on eelkõige vaja täpsemalt analüüsida kavandatud poliitikasuundade ja määruse (EL) 2018/841 kohaste raamatupidamiseeskirjade kohaldamise ühismõju.	Üldjoontes arvesse võetud.	Kava sisaldab suurt hulka meetmeid üksikute sektorite jaoks. Kokkuvõttes prognoositakse kavas, et neid meetmeid kasutatakse jõupingutuste jagamise määruse kohaste kohustuste täitmisel riigis 2030. aastaks kasvuhoonegaaside heitele seatud eesmärgi saavutamiseks. Kava võiks mitmes kohas üksikasjalikuma kvantitatiivse hinnangu.
CO₂-heite vähendamine – taastuvenergia	Püüda anda oma heakskiidetud panus, s.o taastuvenergia osakaal 42 % aastaks 2030, liidu 2030. aasta taastuvenergia eesmärki, rakendades selleks üksikasjalikke ja arvuliste eesmärkidega poliitikasuundi ja meetmeid, mis on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2018/2001 tulenevate kohustustega, et see eesmärk õigel ajal ja kulutõhusalt saavutada.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõpliku riikliku energia- ja kliimakava poliitikasuundade ja meetmete osas viidatakse energiamajanduse riiklikule arengukavale aastani 2030 („ENMAK 2030“), milles kirjeldatakse eri meetmeid, mida tuleb taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks võtta. Meetmed, mis kõige otsemalt aitavad kaasa taastuvenergia suuremale kasutamisele, hõlmavad elektritootmise arendamist, tõhusat soojatootmist ja alternatiivkütuste kasutuselevõtu suurendamist transpordis. Elektritootmise puhul on vastavate meetmete nimekirjas uute koostootmisjaamade, biomassil töötavate elektrijaamade, mikro- ja jaotatud tootmisvõimsuse ning tuuleparkide ehitamine. Selle meetme kohta ei ole aga täpsemat teavet esitatud. Tõhusa soojatootmise kohta on esitatud meetmed, mille kõigi ühine eesmärk on koostootmise ja heitsoojuse potentsiaali laiem kasutamine ning kohalike kütuste kasutamise edendamine. Taastuvate energiaallikate osakaalu puhul soojatootmisel seatakse kavas kaugkütte tootmisel eesmärgiks kasutada taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat üle 80 %. Seejärel kirjeldatakse

		<p>kavas mitut selle eesmärgi seisukohast asjakohast tegevust, kuid mitte ühtegi sellist, mis on seotud konkreetselt taastuvenergiaga.</p> <p>Meetmega, mille eesmärk on suurendada alternatiivkütuste kasutuselevõttu transpordis, soovitakse muu hulgas saavutada taastuvenergia eesmärk transpordisektoris. Siiski ei nimetata selles muid 2030. aasta eesmärke kui metaankütuste 10 % osakaal maanteeõidukite energiatarbimises, mis ei paista olevat konkreetselt taastuvenergia eesmärk.</p> <p>Seda soovitus ei ole täielikult arvesse võetud, kuna riiklikus energia- ja kliimakavas ei esita üksikasjalikke ja arvnäitajatega poliitikasuundi ja meetmeid.</p>
Esitada lisateavet direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 23 kohase kütte- ja jahutussektori soovitusliku eesmärgi saavutamiseks võetavate meetmete kohta.	Osaliselt arvesse võetud.	<p>Nagu Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas öeldud, katab 2030. aastal kogu soojanõudlusest 11 TWh biomass, sealhulgas 80 % taastuvatest energiaallikatest toodetud kaugküte. Lisaks märgib Eesti, et võttes arvesse hoonete renoveerimise ulatust (täpsustada ehitatava hoonefondi renoveerimise pikaajalises strateegias) ja sektori ajakohastatud prognoose taastuvatest energiaallikatest toodetud kütuste arendamiseks kaugküttesektoris, moodustavad taastuvkütused (11 TWh) 2030. aastal vähemalt 63 % soojuse summaarsest lõpptarbimisest (17,4 TWh 2030. aastal). Riiklikus kliima- ja energiakavas selgitatakse, et aastaks 2030 jaguneb küttesektoris taastuvenergia üldtarbimine järgmiselt: kaugküte 44 %, muundatud soojus 44 % ja soojuspumbad 12 %.</p> <p>Lõplikus riiklikus kliima- ja energiakavas ei anta lisateavet meetmete kohta, millega saavutatakse 2030. aastaks taastuvenergia eesmärk küttesektoris, ega heitsoojus- ja heitjahutusenergia rolli kohta.</p>
Tagada, et kohaldatakse asjakohaseid meetmeid taastuvate energiaallikate osatähtsuse suurendamiseks, et täita kava projektis transpordisektorile seatud eesmärki ja järgida direktiivi (EL) 2018/2001 artiklit 25.	Osaliselt arvesse võetud.	<p>Lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas märgib Eesti, et tema eesmärk on lõpetada aastaks 2025 esimese põlvkonna biokütuste tarbimine. Eesti kavas selgitatakse, et 2030. aastaks tuleb 14 % eesmärk saavutada 35 % „teise põlvkonna“ biokütustega ja 65 % elektrienergiaga, kohaldades asjakohaseid kordajaid kooskõlas taastuvenergia direktiiviga, kuid siiski selgelt jaotamata kordajaid ja ülemmäärasid.</p>

			<p>Eesti selgitab lisaks, et riik soovib katta võimalikult suure osa teise põlvkonna kütuste tarbimisest riigis toodetud kütustega ning et suurim potentsiaal on toota omamaist biometaanit ja kasutada seda transpordis, eesmärgiga toota selle sihttaseme saavutamiseks kuni 340 GWh biometaanit (saadaolevat energiakogust arvestades, kordajaid kasutamata).</p> <p>Transpordisektori elektritarbimise kohta selgitab Eesti, et pärast 2025. aastat suureneb elektritarbimine järsult keskkonnasõbralike sõidukite direktiivist tulenevate muudatuste, elektriautode odavnemise ja sellest tuleneva populaarsuse kasvu ning raudteede elektrifitseerimise ja Rail Balticu valmimise tõttu. Lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas ei ole meetmete kohta lisateavet esitatud.</p> <p>Sellel teabetasemel ei käsitleta piisavalt üksikasjalikult direktiivi transporditeemaliste erisätete kohaselt rakendatavaid eri elemente. Eesti ei anna selgitusi selle kohta, mida mõistetakse esimese ja teise põlvkonna biokütuste all, kuna neid mõisteid direktiivis ei kasutata. Ka puuduvad üksikasjad selle kohta, kas biokütuseid käsitlevat täiustatud alleesmärki rakendatakse siseriiklikes õigusaktides või mitte.</p> <p>Võrreldes riikliku energia- ja kliimakava projektiga esitatakse Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas vähe lisateavet. Transpordis kasutatavaid taastuvaid energiaallikaid käsitlevad täpsemad meetmed esitatakse eeldatavasti transpordi arengukavas 2021–2031, mida praegu koostatakse.</p>
	<p>Esitada täiendavad üksikasjad nende erimeetmete kohta, mida kavatakse võtta selleks, et tagada biomassi pikaajaline säästev kasutamine energeetikasektoris, pidades silmas biomassi osatähtsust Eesti energiaallikate jaotuses.</p>	<p>Osaliselt arvesse võetud.</p>	<p>Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas märgitakse, et „[s]elle kasutamine võtab arvesse keskkonnajätkusuutlikkuse ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamise aspekte ning biomassi säästlikkuse kriteeriume, mis tulenevad taastuenergia direktiivist (EL) 2018/2001 ja kriteeriumide täitmine on tõendatud (nt vastavate säästlikku metsamajandamist ja puitkütuste tootmist tõendavate sertifikaatidega).“</p> <p>Lisaks märgitakse, et „[p]uidu kasutus energeetikas on Eestis kehtiva metsanduse arengukava jätkusuutlikku raiemahtu arvestaval tasemel“.</p>

			Riiklikus energia- ja kliimakavas tuleks selgelt öelda, et see kehtib ka biomassi edasise kasutamise kohta aastani 2030.
	Esitada meetmed oma tarbeks toodetavat taastuenergiat ja taastuenergiakogukondi hõlmavate raamistike loomise kohta kooskõlas direktiivi (EL) 2018/2001 artiklitega 21 ja 22, sealhulgas haldusmenetluste lihtsustamise kohta.	Osaliselt arvesse võetud.	Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas selgitatakse, et see võimaldab mugavalt ja lihtsalt luua taastuenergiakogukondi ning toota omatarbeks taastuenergiat. Lisatakse, et tänane äriseadustik lubab taastuenergiakogukondadel tegutseda nii osaiühingu kui ka aktsiaseltsina ning ainus kitsendus on, et taastuenergiakogukond ei saa olla äriseadustiku mõistes täisühing ega usaldusühing, sest nende kahe juriidilise isiku liikmed ei saa olla kohalikud omavalitsused. Seejärel selgitatakse, et see-eest saavad kohalikud omavalitsused moodustada taastuenergiakogukonna „uue taastuenergiadirektiivi valguses“. Peale selle märgitakse kavas, et tänane elektrituruseadus lubab tarbijal olla nii tootja kui ka tarbija rollis ja et „[e]nda toodetud elektrienergiat saab tarbida ise ja edastada ka teistele ning selle eest teatud tingimustel ka toetust küsida“. Energiamaajanduse arengukavas aastani 2030 (ENMAK 2030) märgitakse, et „[r]egulatsiooniga tagatakse energiaühistute poolt toodetud soojuse ja elektri tootmiseks, ülekandmiseks ja realiseerimiseks vajalikud tingimused“.
Energiatõhusus	Seada kõrgem eesmärk lõpp- ja primaarenergia tarbimise vähendamisele aastaks 2030, pidades silmas asjaolu, et liidus 2030. aastaks seatud energiatõhususeesmärgi saavutamiseks on vaja rohkem pingutada.	Osaliselt arvesse võetud.	Eesti panus primaarenergia tarbimisse on sama, mis kava projektis ja lõppenergia tarbimise puhul on eesmärk üsna tagasihoidlik. Seepärast hinnatakse mõlemat panust tagasihoidlikuks võrreldes eesmärgi saavutamiseks vajalike ELi jõupingutustega.

	<p>Toetada seda tegevust poliitikasuundade ja meetmetega, mis aitaksid energiasäästu aastaks 2030 veelgi suurendada. Lisada lõplikku kavva kõik poliitikasuunad ja meetmed, mida kavatakse rakendada energiasäästu kogueesmärgi saavutamiseks, ning esitada nende rakendamise realistlik ajakava ja selge hinnang investeerimisvajaduste kohta.</p>	<p>Osaliselt arvesse võetud.</p>	<p>Lõplikus riiklikus kliima- ja energiakavas on esitatud kirjeldav teave pärast 2020. aastat transpordi, hoonete, „soojusülekande“ (kaugkütte) sektoris, „avalikus sektoris“ ja „muudes“ sektorites rakendatavate poliitikasuundade ja meetmete kohta. Nende meetmete energiasäästupanust 2030. aasta eesmärgi saavutamisse ei ole esitatud ning ei ole võimalik hinnata, millistel poliitikasuundadel ja meetmetel on eeldatavasti kõige suurem mõju, ega hinnata, kas neist piisab panuse saavutamiseks.</p> <p>Mis puudutab hooned, siis on kavas kasulikke elemente, kuid rohkem teavet hoonete renoveerimise kohta on esitatud pikaajalises renoveerimisstrateegias, mille Eesti esitas 13. juulil 2020.</p> <p>Eesti kavas esitatakse kumulatiivne energiasääst, mis tuleb saavutada energiatõhususe direktiivi¹⁷ artikli 7 kohaselt, kumulatiivse kogusega 1,26 miljonit naftaekvivalenttonni (Mtoe) ja (52,8 TJ). See saavutatakse alternatiivsete meetmetega, mis on suunatud eramute, korterelamute, avaliku sektori ja ärihoonete rekonstrueerimisele, transpordisektori kütusesäästlikkuse suurendamisele; keskkonnasäästliku sõidustiili edendamisele; ruumilise planeerimise meetmetega ja maakasutusmeetmetega linnades transpordi kütusesäästlikkuse suurendamiseks ja transpordisüsteemi täiustamiseks, arendades mugavat ja nüüdisaegset ühistransporti, kehtestades raskeveokitele teetasud ja kavandades raudteetaristu arendamist (sh Rail Balticu rajamine). Energiatõhususe valdkonna energiasäästu kohustusega seotud üksikute meetmete panust ei ole kvantifitseeritud ja seetõttu ei ole selge, kas kavandatav meetmete kogum on artikli 7 eesmärgi saavutamiseks piisav.</p>
--	---	----------------------------------	---

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL energiatõhususe kohta, mida on muudetud direktiiviga (EL) 2018/2002.

Energiajulgeolek	Täpsustada piisava elektritootmisvõimsuse tagamise meetmeid, pidades silmas taastuvatele energiaallikatele seatud kõrget eesmärki, sealhulgas tarbimiskaja ja energiasalvestusega seotud meetmeid.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõplikus kavas täpsustatakse, et riiklik reguleeriv asutus võib kehtestada võrguettevõtjale kohustuse kutsuda pakkujaid üles looma uusi tootmisvõimsusi, seda üksikasjalikumalt kirjeldamata. Kavale võib olla kasulik, kui käsitletakse täpsemalt Eesti energiaallikate jaotuse võimalikku arengut ja tagatakse sellega seotud elektrisüsteemi piisavus.
Energia siseturg	Sõnastada täpselt turgude integreerimise tulevikueesmärgid, eelkõige meetmed konkurentsivõimelisemate jaemüügiturgude arendamiseks ja tarbijate suuremaks kaasamiseks jaemüügiturul.	Osaliselt arvesse võetud.	Kavas on määratletud konkurentsivõimeliste jaemüügiturgude arendamise ja tarbijate seotuse suurendamise meetmed, näiteks lihtne juurdepääs tarbimisandmetele veebis, mis on võimalik tänu nutiarvestite täielikule kasutuselevõtule. Lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas võiks kirjeldada üksikasjalikumalt jaemüügituru konkurentsi, tarbijakaitse ja paindlikkuse edendamise eesmärgi ja poliitikameetmeid.
Teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime	Selgitada täpsemalt riiklike ja rahastamiseesmärgi teadustegevuse, innovatsiooni ja konkurentsivõime valdkonnas (eelkõige seoses energialiiduga), mida on vaja saavutada kuni 2030. aastani, nii et need oleksid hõlpsalt mõõdetavad ning toetaksid lõimitud riiklikus energia- ja kliimakavas muudele valdkondadele seatud eesmärkide täitmist.	Osaliselt arvesse võetud.	Kavas on esitatud need valdkonnad, kus teadusuuringute ja innovatsiooni alased jõupingutused on tagasihoidlikud. Praegu koostatakse Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035, kuid ühtegi eesmärki ei ole esitatud, mistõttu on jõupingutused endiselt ebapiisavad. Mis puudutab konkurentsivõimet, on rõhk asetatud 2030. aastaks püstitatud arvilistele eesmärkidele, mille abil on kavas tagada taskukohane energiavarustus ja aidata tugevdada Eesti üldist makromajanduslikku konkurentsivõimet. Vähesed CO ₂ -heittega tehnoloogia sektor on eriti arenenud energiasalvestustehnoloogia osas ja mõõdetavad eesmärgid on sätestatud aastani 2030.
	Toetada nende eesmärkide saavutamist konkreetsete ja asjakohaste poliitikasuundade ja meetmetega, sealhulgas teiste liikmesriikidega koos välja töötatavate suundade ja meetmetega, näiteks energiatehnoloogia strateegilise kava kaudu.	Osaliselt arvesse võetud.	Mainitakse koostööd SET-kava raames, kuid prioriteete ei paigutata riigi konteksti.
Investeeringud ja rahastamisallikad	Anda üldülevaade investeeringutest, mida on vaja majanduse moderniseerimiseks energia- ja kliimaeesmärkide seisukohast, ning üldhinnang kõnealuste investeeringute allikatele, sealhulgas asjakohasele rahastamisele riigi, piirkonna ja liidu tasandil.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõplikus kavas osutatakse võimalikele investeerimisallikatele, märkides, et meetmete täpsem jaotus, ajakava ja elluviimiseks kavandatavad riigieelarve vahendid otsustatakse riigi keskpika eelarvestrateegia koostamisel (strateegiat uuendatakse iga-aastaselt kevadel). Kavas märgitakse, et 2030. aasta eesmärkide

			saavutamiseks kasutatakse kõiki olemasolevaid avaliku sektori vahendeid (sh maksutulu, ELi fondid, kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisest saadav tulu ja finantsinstrumentid). Ühtekuuluvuspoliitika kohta märgitakse kavas, et Eesti kavatseb jätkata eri investeerimisallikate kombineerimist, suurendades järk-järgult finantsinstrumentide osakaalu.
Piirkondlik koostöö	Veelgi tihendada praegust Balti riikide (Eesti, Läti ja Leedu) head piirkondlikku koostööd; laiendada koostööd uutesse valdkondadesse ja geograafiliselt ka Põhjamaadesse (Taani, Soome, Island, Norra ja Rootsi).	Täielikult arvesse võetud.	Eesti lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas märgitakse, et piirkondlikes konsultatsioonides teiste Balti riikidega on leitud võimalusi teha piirkondlikku koostööd taastuvenergia ja sellega seotud tehnoloogia valdkonnas. Piirkondlik koostöö Balti riikide partneritega toimub juba ka kasvuhoonegaaside heite prognoosimise, LULUCFi, põllumajanduse ja maakasutuse sektoris. Eesti osaleb ka Balti- ja Põhjamaade energiauuringute koostööprogrammis. 2018. aasta lõpus loodi Norra eestvõttel Põhjamaade süsinikdioksiidi kogumise, kasutamise ja säilitamise (CCUS) ning kasvuhoonegaaside heite vähendamise (NGCCUS) koostöörühm. Eesti tõdeb, et on potentsiaali laiendada koostööd metsandusele ja põllumajandusele, kalandusele, kasvuhoonegaaside heite vähendamisele ja energiatõhususele.
	Piirkondlikes suhetes tuleks keskenduda energia siseturu ja energiajulgeoleku küsimusele, pidades silmas eesmärki suurendada taastuvatest energiaallikatest toodetava elektri osakaalu elektrisüsteemis ning arvestades seda, et tänu koostööle suureneb elektriimport/-eksport ja vajadus muuta süsteem paindlikumaks; samuti tuleks tähelepanu pöörata transpordisektori CO ₂ -heite tunduval vähendamisele ja teadustegevusele.	Üldjoontes arvesse võetud.	Eesti tunnistab edasise koostöö potentsiaali komisjoni soovitusel nimetatud valdkondades ja juhib tähelepanu sellele, et koostöö Balti riikidega puudutab selliseid valdkondi nagu gaasiturg, elektrisüsteemide sünkroniseerimine ning piiriülesed elektri- ja gaasiprojektid. Osutatakse ühishuviprojektide nimekirja kantud projektidele, mis aitavad kaasa elektri ja gaasi varustuskindlusele Balti regioonis ning turu tõhusa toimimise tagamisele. Balti riikide sünkroniseerimisprojekti rõhutatakse keskendumist sellele valdkonnale. Koostöö transpordisektoris on kavandatud juba Rail Balticu projekti elluviimise raames.
Energiatoetused.	Loetleda meetmed, mida on võetud ja mida kavandatakse energiatoetuste järkjärguliseks kõrvaldamiseks, eriti seoses fossiilkütustega.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõplik riiklik energia- ja kliimakava näol on tegemist energiatoetuste kava projekti osalise täiendamisega. Eesti on lisanud a) loetelu „juriidilistele isikutele“ mõeldud energiatoetustest, mis hõlmavad peamiselt aktsiisivabastusi, ja b) „füüsilistele isikutele“ mõeldud toetuste kvalitatiivse kirjelduse, milles kirjeldatakse kodumajapidamistes kasutatavate fossiilkütuste

			<p>aktsiisimaksuvabastusi. Kavas on öeldud, et kõige olulisemad energiatoetused puudutavad fossiilkütuste tarbimist.</p> <p>Mis puudutab komisjoni konkreetset soovitusi energiatoetuste kohta, siis Eesti ei ole esitanud nende järkjärgulise kaotamise kavasid. Küll on aga kavas öeldud, et Eesti on juriidiliste isikute energiatoetusi järk-järgult vähendanud. Riiklikus energia- ja kliimakavas märgitakse eraldi ära, et kahte meetet ei ole plaanis muuta: põllumajanduses kasutatava diislikütuse väiksem aktsiisimäär ja toetus elektrienergia tootmiseks tõhusa koostootmise režiimil turbast või põlevkivitöötlemise uttegaasist. Kava kohaselt toetab diislikütuse väiksem aktsiisimäär põllumajanduse konkurentsivõimet.</p>
Õhukvaliteet	Lisada analüüs selle kohta, milline on vastasmõju õhukvaliteeti ja õhkuheidet käsitlevate meetmetega, ning kirjeldada mõju õhusaastele eri stsenaariumide korral, lisades õhusaasteainete prognoosid, ning võtta arvesse eri valdkondade koostoimet ja kompromisside mõju.	Üldjoontes arvesse võetud.	Riiklikus energia- ja kliimakavas esitatakse viie õhusaasteaine prognoositud heitkogused, mida reguleeritakse ELi õhusaasteainete siseriiklike ülemäärade direktiiviga, kavandatud kliima-/energiameetmete raames peamistes heidet tekitavates sektorites (prognooside kohaselt vähenevad kõik, välja arvatud NH ₃). Riiklikus energia- ja kliimakavas viidatakse ka tulemuste aluseks olevale uuringule ja esitatakse meetmete mõju kohta arvnäitajatega selgitusi.
Õiglane üleminek ja kütteostuvõimetus	Paremini lõimida kavva ausa ja õiglase ülemineku aspektid ning eelkõige täpsustada kavandatud eesmärkide, poliitikasuundade ja meetmete mõju sotsiaalvaldkonnale, tööhõivele ja oskustele.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõplik riiklik energia- ja kliimakava sisaldab jagu, mis hõlmab õiglase ülemineku aspekte, kuigi see on lühike ja üldsõnaline. Põlevkivi kaevandamist Ida-Virumaal peetakse aktuaalseks probleemiks, kuid Eesti väidab, et see on jätkuvalt maakonna suurim majandussektor. Kirjeldatud on mõnda võimalikku õiglase ülemineku meetet maakonnas, näiteks põlevkivitööstuses koondatud töötajate üleviimine metsandussektorisse ja taastuvenergia tehnoloogia sektorisse, kuid puuduvad konkreetset kavandatud eesmärgid, poliitikasuunad ja meetmed. Eesti märgib, et üleminekul peaks arvestama põlevkiviõli tootmise kavandamisega, ülemaailmse laevandussektori plaanidega, mh jõuda süsinikuneutraalsete kütuste kasutuseni aastaks 2050, ning sellest tuleneda võiva mõjuga tööhõivele põlevkivisektoris. Riiklikus energia- ja kliimakavas ei käsitleta põlevkivielektri tootmise vähendamisega seotud probleeme.

			Lõplik riiklik energia- ja kliimakava sisaldab mõningaid üksikasju eri meetmete tõenäolise mõju kohta tööhõivele eri sektorites, näiteks täppisväärtamine, sõidukite rehvid ja aerodünaamika, raudteetaristu arendamine ning avaliku sektori hoonete ja ärihoonete täiendav renoveerimine. Sotsiaalmõju nimetatakse mereruumi planeerimise puhul. Oskustele avalduvat mõju ei ole analüüsitud.
	Töötada välja täpsem kütteostuvõimetuse probleemide lahendamise kord, sealhulgas rõhutades energiatõhususmeetmete kasutamist kütteostuvõimetuse vähendamisel, nagu on sätestatud määruses (EL) 2018/1999.	Osaliselt arvesse võetud.	Lõplikus riiklikus energia- ja kliimakavas on Eesti esitanud mõjutatud kodumajapidamiste arvu ning tunnistab seost kütteostuvõimetuse ja hoonete energiatõhususe vahel. Spetsiifiliselt kütteostuvõimetust käsitlevad poliitikasuunad ja meetmed jäävad riikliku energia- ja kliimakava projektiga võrreldes samaks ning lähenemisviisi kütteostuvõimetuse probleemide lahendamiseks ei ole edasi arendatud. Lõplik riiklik energia- ja kliimakava sisaldab ainult viidet käimasolevale ettevalmistustööle, et eesmärgid ning vastavad poliitikasuunad ja meetmed paremini kindlaks määrata.